

Jutlus P, 28.01.18 Elvas kell 11.00 ja Harglas kell 14.30, *Septuagesima*

Lektsioonid: 1Sm 16:1–13; Lk 17:7–10

Pihikõne: Ps 18:2j (abipraost Vallo Ehasalu)

Jutlus: Rm 9:11–24

Laulud: 214 (1–5); 266 (1–6, 7); 325 (1–6); 267 (1–4)

*Sest kui kaksikud veel ei olnud sündinud ega teinud midagi head ega halba, siis – et valikule põhinev Jumala kavatsus jääks püsima mitte tegude, vaid kutsuja pärast – öeldi talle: „Suurem orjab vähemat”, nagu on kirjutatud: „Jaakobit ma armastasin, Eesavit aga vihkasin.” Mis me siis ütleme? Kas Jumala juures on ebaõiglust? Mitte sugugi! Ta ju ütleb Moosesele: „Ma halastan, kellele ma halastan, ja heidan armu, kellele ma heidan armu.” Nõnda siis ei sõltu see inimese tahtest ega pingutusest, vaid Jumalast, kes halastab. Ütleb ju Pühakiri vaarao kohta: „Just selleks olen ma sind üles äratanud, et sinu juures näidata oma väge, ja et minu nime kuulutataks kogu maal.” Niisiis, ta halastab, kellele tahab, ning kalgistab, keda tahab. Nüüd sa ütled mulle: „Mis ta siis enam ette heidab! Kes saab vastu panna tema tahtmisele?” Oh inimene, kes sina õigupoolest oled, et sa tahad Jumalaga vaielda? Ega siis savinõu ütle oma voolijale: „Miks sa mu nõnda oled teinud?” Või kas pole potissepal meeleva savi üle – valmistada samast segust üks nõu auliseks, teine aga autuks tarbeks? Eks Jumal, tahtes näidata oma viha ja teha tuntavaks oma väge, ole suure pikameelsusega talunud vihanõusid, mis olid valmistatud hukatuseks, ja teinud seda selleks, et ilmutada oma kirkuse rikkust armunõude vastu, mis ta oli juba enne valmistanud kirkuseks? Nende hulka on ta kutsunud meidki, mitte üksnes juutide, vaid ka paganate seast.*

Tänases kirjakohas kõneleb apostel Paulus meile Suurest Pottseppmeistrist, kellena ta kujutab kõigeväelist Looja Jumalat. See Pottseppmeister on võtnud savi ja voolinud hulga nõusid. Paulus loob meile pildi, et Pottseppmeister võtab nüüd need nõud ja asetab kuhugi riuli või aluse peale, et need oleksid hästi nähtavad ja kättesaadavad, kui vaja on. Samas ei aseta Pottseppmeister nõusid juhuslikult, vaid teab täpselt, milliseks otstarbeks milline nõu on valmistatud.

Nõusid kahte sorti: ühed on valmistatud auliseks tarbeks, teised autuks. Mida siis võiks asetada aulisse nõusse? Nt toiduaineid või lambiõli vms – igatahes midagi sellist, mida inimesel on igapäevaseks eluks tarvis. Autusse nõusse aga pannakse mürk või jäätmed, midagi sellist, mida tuleb teiste eest pigem peita. Aulisi nõusid saab n-ö korduvkasutada, autute nõude saatus on aga saada purustatud ja leida kunagi oma koht prügimäel.

Kui Pottseppmeistrina kujutab Paulus oma pildis Looja Jumalat, siis nõudena muidugi inimesi, Jumala loomingut. Oli öeldud, et nii aulised kui autud nõud on tehtud ühest ja samast savist, kuid üks osa neist leiab kasutuse auliseks, teine osa autuks otstarbeks. Tõepoolest, kõik inimesed on bioloogilises mõttes võrdsed, kuid Jumala ees on nende saatused erinevad: ühed on äravalitud armuks, teised hukatuseks.

„Milline ebaõiglus!“ võib inimene mõelda. Miks peavad siis ühed inimesed armu saama ja teised hukatusse minema? Nad ei saa ju ise mitte midagi enda heaks teha – nii nagu ei saa savinõu otsustada, milleks teda valmistatakse. Kas siis Jumal on tõepoolest ebaõiglane?

Ei, Jumal pole ebaõiglane! Liigitus, mille kohaselt ühed nõud määratakse armuks ja teised hukatuseks, pole nimelt lõplik. See võib muutuda. Kuidas, selle kohta toob Paulus meile ka näiteid.

Meie kirjakoht algab viitega Iisaki ja Rebeka kaksikutele, Eesavile ja Jaakobile. Teame, et Eesav sündis kaksikutest esimesena ja omas seega esmasünniõigust. Ei saa ju öelda, et Eesav sündis esimesena juhuslikult, järelikult oli Eesavile esmasünniõiguse kinkimine Jumala tahe.

Kuid siiski juhtus teatavasti ju nii, et Jaakob käitus ebaausalt: kõigepealt pettis oma vennalt esmasünniõiguse endale ning seejärel tüssas oma vana isa Iisakit ja sai ka tegelikult vanemale pojale kuuluva isa õnnistuse omanikuks.

Selle kohta ei saa öelda muud, kui et Jumal, kes seadis asjad inimestele nähtavalt ühtmoodi, muutis need mingil põhjusel teistsuguseks. Algselt auline astja, esmasünniõigust omav Eesav sai järsku autuks astjaks. Algselt autu Jaakob aga sai auliseks, inimlikus mõttes koguni ebaausa teoga.

Kuid Paulus toob veel ühe näite, mis on eelmisest veelgi mitmetahulisem. Paulus viitab 2. Moosese raamatule, kus Jumal muudab suure Egiptuse valitseja vaarao Ramses II n-ö funktsiooni. 2. aastatuhande lõpu Lähis-Ida ühiskonnas oli vaarao suurim inimene ja kvalifitseerus kindlasti Jumala auliste nõude hulka – ei saa ju öelda, et vaarao oleks oma võimu pärinud kelleltki teiselt kui Looja Jumalalt.

Siiski näeme Moosese tegevuse algusest lugedes, kuidas vaarao osutub hoopis negatiivseks kangelaseks. Nimelt ei lase ta ju Jumala poolt väljavalitud rahvast Iisraeli Egiptusest neile Jumala poolt töötatud maale välja rännata. Kas ei paiguta Jumal siis järsku vaarao hoopis autute nõude hulka? Talitab ta ju vastupidiselt Jumala plaanile saata Iisrael Töötatud Maale!

Kuid ei. Jumal laseb meil Pühakirja kaudu mõista, et see autuna näiv vaarao on sel hetkel hoopis auline. Paulus meenutab 2. Moosese raamatu alusel vaarao rolli: „Just selleks olen ma sind üles äratanud, et sinu juures näidata oma väge, ja et minu nime kuulutataks kogu maal.“ Niisiis osutub vaarao näiliselt Jumala-vastane käitumine hoopis Jumala austamiseks, mis sest ei tahtmatuks.

Nende kahe näitega tahab Paulus meile tõendada just seda, et Suure Pottseppmeistri vaade oma nõude liigitusele erineb inimeste omast: see pole mitte staatiline, paigalseisev, vaid dünaamiline, muutuv. Ja seejuures muutuv mitte nii nagu meie, savinõude ehk inimeste loogika seda eeldab, vaid teisiti.

Ent kõnelgem nüüd ka sellest, milline on Jumala eesmärk, kui ta selliselt oma savinõude liigitust muudab. Sest Paulus kui Issanda apostel annab meile selle saladuse kohta siiski informatsiooni.

Pauluse toodud kaks näidet Eesavist ja Jaakobist ning vaaraost pidid olema demonstratsioon selle kohta, kuidas Jumala loogika toimib. Ent meie kirjakoht kuulub teatavasti Rooma kirjas nende peatükkide, peatüki 9–11 hulka, kus Paulus püüab põhjendada Iisraeli rahva käekäiku olukorras, mil maailma Päästja Jeesus Kristus on surnud ja üles tõusnud.

Paulus lähtub eeldusest, et nüüd on algselt auliste nõude riiul, Jumala enda poolt väljavalitud Iisraeli rahva riiul saanud järsku autute nõude asupaigaks. On ju Iisraeli lapsed surma mõistnud ja hukanud Jumala Poja enda! Kuidas saab neid pärast seda tegu enam auliseks lugeda! Ja Paulus kui sünnipäraselt juut on oma suguvendade käekäigu pärast südamest kurb.

Kuid selles lõpmata lootusetus olukorras näeb Paulus Püha Vaimu saanud apostlina siiski lootuse valgust. Jah, Iisrael on muutunud oma Looja käes nüüd vihanõuks. Kuid Jumal pole teda siiski veel hävitanud, vaid on teda, vastupidi, suure pikameelsusega talunud. Milleks? Paulus vastab: selleks, et ilmutada oma kirkuse rikkust armunõude vastu, mis Jumal oli juba enne valmistanud kirkuseks.

Tuleb välja, et Jumal on oma savinõud küll algusest peale kaheks liigitanud, kuid teinud seda hoopis teisel põhimõttel kui inimesed arvasid. Kuidas siis? Sellele vastab meie kirjakohta viimane salm: Jumal on armunõude hulka inimesi kutsunud! Nõnda on siis Jumala nõuderiulid justkui alles tühjad, nõude jaoks ette valmistatud. Savinõud ehk inimesed on sinna kutsutud. Kutsutud on kõik: nii need, kes pole kunagi kuulunud Iisraeli hulka ehk paganad, kui ka need, kes on küll Iisrael, kuid Kristuse hukkamisega ära teeninud hukatuse.

Kutsumise tingimuseks on aga üks nõue kõigi jaoks: usk Jeesusesse Kristusesse! Usus Kristusesse võib Jumala kirkuse pärida ka kõige autumana näiv savinõu, nt inimühiskonna kõige põlatumad liikmed. Kuid Kristusesse mitte uskudes ei päri Jumala kirkust ka kõige õilsamad, teenekamad ja aulisemad inimesed.

Jumal pole meid riiulitele paigutanud, vaid annab meile võimaluse ise oma Pottseppmeistri töökojas riiul valida. Ilm 3:20 ütleb Issand: „Ennäe, ma seisan ukse taga ja koputan. Kui keegi kuuleb mu häält ja avab ukse, siis ma tulen tema juurde sisse ning söön õhtust temaga ja tema minuga.“ Issand koputab pidevalt kõigi inimeste südameuksele.

Esmalt koputab ta rahvaste südameuksele. Ta on ju kord kutsunud ühe rahva, Iisraeli. Kuid usus Kristusesse on ta kutsunud ka palju teisi rahvaid, sh meie eesti rahva. Vahel tunduvad vahendid, kuidas Jumal meid kutsub, ebaõiglasel ja vägivaldsel. Süüdistatakse ju meil siiani ristirüütleid meie rahva tule ja mõõgaga sunniviisiliselt ristiusustamise pärast. Kuid seesama on sündinud ju ka paljude teiste rahvastega. Vahel aga kutsub Jumal rahvaid ka rahumeelselt endasse uskuma, kasutades selleks rändmisjonäre ja teisi jumalamehi. Ja küllap alustas ta kord meiegi rahva kutsumist niisamuti rahumeelselt.

Siis aga, kui rahvas on ristiusu vastu võtnud ja kirikutraditsioone antakse edasi põlvkondade kaupa, kutsub Jumal ka igat ristitud inimest eraldi. Küllap olete, kallid sõbrad, vahel tundnud, kuidas Jumal teid kõnetab. Meile tuleb meelde, et hea oleks palvetada; tuleb meelde mõni Pühakirja lause; tuleb meelde, et meie ligimene vajab abi – kas eestpalve või hea teo läbi. Teame ju ka seda, et alati me Jumala kutsele ei reageeri – ja seda ei millegi muu kui meie patu tõttu, mis meid Jumala kutset kuulmast takistab.

Kuid Issand Jeesus Kristus koputab ikka ja jälle ega heitu. Samuti nagu, Pauluse sõnul, Jumal talub suure pikameelsusega vihanõusid. Ps 103:8 on öeldud: „Halastaja ja armuline on Issand, pikameelne ja rikas heldusest.“ Kuulakem siis Jumala kutset meie elus! Temal on õigus meid meie patu pärast hukka mõista, kuid ta ei tee seda Kristuse pärast, kui me võtame kuulda Jeesuse Kristuse kutset.

Aamen.